

Innhold

Redaktørens forord	5
DEL I	
INTRODUKSJON	19
Alminnelige oppfatninger om ugyldighetskonseptet i norsk forvaltningsrett	21
STIPENDIAT HENRIETTE N. TØSSEBRO	
DEL II	
OVERORDNET OM UGYLDIGHETSVURDERINGEN	31
Forvaltningsrettens ugyldighetsbegrep	33
<i>Spenninger i eksisterende ugyldighetsterminologi</i>	
STIPENDIAT HENRIETTE N. TØSSEBRO	
1 Innledning	33
2 Angripelighet og nullitet: to sideordnede kategorier av ugyldighet?	35
2.1 Innledende om sontringen mellom angripelighet og nullitet ..	35
2.2 Særlig om den uklare kategorien nulliteter	37
2.3 Nullitetsgrunner og angripelighetsgrunner	41
2.4 Et enkeltvedtak er per definisjon et angripelig vedtak	43
2.5 Sammenfatning	46
3 Enkeltvedtakets (u)gyldighet: et skille mellom ugyldighet i betingelsesbestemt og virkningsbestemt forstand	46
3.1 Innledende om et betingelsesbestemt og virkningsbestemt ugyldighetsbegrep	46
3.2 Nærmere om kompetansekonflikten mellom domstolene og forvaltningen	49
3.3 Ugyldighetskonseptets fastleggelsesproblem	53
4 Avslutning	55

Berettigede forventninger som grunnlag og skranke for omgjøring av forvaltningsvedtak og avtaler med det offentlige	57
PROFESSOR IVAR ALVIK	
1 Innledning	57
2 De ulike kriteriene for forvaltningsrettslig omgjøring og avtalerevisjon ved sviktende forutsetninger.	59
3 Er offentligrettslige og privatrettslige regler om revisjon og omgjøring gjensidig utelukkende?	62
4 Betydningen av berettigede forventninger for omgjøringsadgangen.	64
5 Offentlig erstatningsansvar ved gyldig omgjøring.	70
6 Betydningen av at det foreligger tungtveiende allmenne hensyn for rettighetshaverens berettigede forventninger	74
7 Avslutning	76
Beviskrav og bevisbyrde for feil i forvaltningens saksbehandling	77
FØRSTEAMANUENSIS ANDERS LØVLIE	
1 Tema og opplegg	77
2 Betydning	78
3 Beviskrav	79
3.1 Overvektprinsippet som normalkrav	79
3.2 Skjerpet krav	80
3.3 Kritikk	81
3.3.1 Innledning.	81
3.3.2 Tradisjonell begrunnelse – hensynet til materielt riktige avgjørelser	81
3.3.3 Særskilt begrunnelse – hensynet til å begrense ressursbruken	83
3.3.4 Et lavt og relativt beviskrav.	84
4 Bevisbyrde	86
4.1 Generelt	86
4.2 Snudd bevisbyrde	87
5 Avslutning	89
Et rids over ugyldighetslæren i dansk forvaltningsret.	90
ADVOKAT STEEN FROM ANDERSEN OG LEKTOR OLE TERKELSEN	
1 Indledning	90
2 Overordnet om ugyldighed.	91
2.1 Begrebet ugyldighed	91
2.2 Anfægtelighed og nullitet	92
2.3 Hvem fastslår ugyldighed	94
2.4 Tidspunktet for ugyldighetsvirkningen.	95
3 Ugyldighedsbetingelserne	96

3.1	Innledning	96
3.2	Ugyldighetslærens første led: de retlige mangler	97
3.2.1	Forskellige typer mangler	97
3.2.2	Manglende hjemmel	97
3.2.3	Mangler ved skønsudøvelsen	98
3.2.4	Formelle mangler	101
3.2.5	Efterfølgende mangler	102
3.3	Ugyldighetslærens andet led: væsentlighed	103
3.3.1	Væsentlighedskravets hovedfunktion	103
3.3.2	Forskellige væsentlighedsvurderinger	104
3.3.3	De enkelte mangelstypers væsentlighed	105
3.3.3.1	Manglende hjemmel	105
3.3.3.2	Mangler ved skønsudøvelsen	105
3.4	Ugyldighetslærens tredje led: de tertiære momenter	107
3.4.1	Begrebet tertiære momenter	107
3.4.2	Typetilfælde	109
4	Afslutning	111
	Olagligt, olæmpligt, ogiltigt	112
	<i>Förutsättningar för prövning av nulliteter i svensk förvaltningsrätt</i>	
	PROFESSOR HENRIK WENANDER	
1	Inledning	112
2	Tidigare diskussioner om ogiltighet och nullitet	113
3	Prövning av nullitet vid besluts tillämpning	115
4	Nullitet vid förvaltningsrättsligt överklagande	118
5	Nullitet vid laglighetsprövning enligt kommunallagen	121
6	Nullitet vid resning	123
7	Avslutning	124
	DEL III	
	KRITISKE PERSPEKTIVER	127
	Forvaltningsrettslig 'ugyldighet' som koblingsbegrep	129
	PROFESSOR ALF PETTER HØGBERG	
1	Introduksjon av koblingsssentralmetaforen	129
2	Forholdet til alminnelig språketeori	131
3	Problemene knyttet til faktisk bruk og manglende bruk av koblingsordstrukturen i lovspråket	133
4	Sirkularitetsproblemet	137
5	Enhetsproblemet	138
6	Avslutning	141

Sondringen mellom nulliteter og angripelige vedtak	143
ADVOKAT JØRGEN VANGSNES	
1 Innledning	143
2 Tradisjonelle utgangspunkter – nulliteter og angripeligheter	144
2.1 Sondringens betydning	144
2.2 Kriteriene for sondringen	146
2.2.1 Hovedregelen	146
2.2.2 En første presisering: grovere feil	147
2.2.3 En andre presisering: former for lydighetsplikt	149
2.2.4 En tredje presisering: komplekse og sammensatte rettsforhold, herunder trepartsforhold.	149
2.2.5 En fjerde presisering: vedtak som er gitt rettskraftvirkninger (herunder søksmålsfrister mv.)	150
2.3 Rettsvirkninger av sondringen nullitet/angripelighet	151
3 En nærmere vurdering av sondringen	152
3.1 Innledning – hva er alternativet?	152
3.2 Kasuistikk.	153
3.2.1 Straffesaker	153
3.2.2 Erstatningssaker	155
3.2.3 Gyldigheten av andre forvaltningsvedtak	155
3.2.4 Tilbakebetalingskrav.	156
3.3 Har sondringen betydning i andre sammenhenger?	157
4 Avsluttende betraktninger.	158
Nullitetsargumentet	160
<i>Kan det framgangsrikt åpnes i den svenska förvaltningsprocessrätten?</i>	
FORSKER GUSTAF WALL	
1 Inledning	160
2 Nullitet och ogiltighet.	161
2.1 Allmänt	161
2.2 Grov oriktighet som förutsättning för nullitet.	164
2.3 Närmare om kravet på uppenbarhet.	166
3 Något om förhållandet till rättskraft, berättigade förväntningar och resning.	167
3.1 Den negativa rättskraften och betydelsen av eventuella förväntningar	167
3.2 Resning som substitut för ett särskilt nullitetsinstitut?	169
4 Exempel från rättspraxis om nullitetsargumentet	170
5 Avslutning	173

DEL IV

FORVALTNINGSAUTONOMI OG DOMSTOLSKONTROLL 175

Læren om begrenset domstolskontroll 177

STIPENDIAT HENRIETTE N. TØSSEBRO

1	Innledning	177
2	Er forvaltningsskjønnet en del av rettsanvendelsen?	181
2.1	Innledning	181
2.2	Det tradisjonelle skillet mellom lovmessighet og skjønnsmessighet	181
2.3	Når er skjønnsutøvelsen «rettslig styrt»?	184
3	En terminologisk diskurs: ulike ord og uttrykk som brukes om forvaltningens skjønnsutøvelse	188
3.1	Innledning	188
3.2	«Det frie skjønn»	188
3.3	«Hensiktsmessighetsskjønn» og «kan-skjønn»	190
3.4	«Rettsanvendelsesskjønn», «tolkningsskjønn» og «subsumsjonskjønn»	191
3.5	En alternativ modell: betingelsesskjønn, følgeskjønn og modalitetsskjønn	194
4	Mulige modeller for domstolenes prøvningsintensitet	198
4.1	Innledning	198
4.2	Skillet mellom verdi- og erfaringsbegreper	198
4.3	Fjordlaksformelen	200
4.4	En hensynsoversikt: hensyn som tilsier en begrenset eller intensivert prøvning	201
4.4.1	Innledning	201
4.4.2	Begrenset og intensivert prøvning: særlig om såkalte endelighetsbestemmelser	202
4.4.3	Intensivert og begrenset prøvning: statsrettslige forpliktelser	204
4.4.4	Intensivert prøvning: hensynet til den private	206
4.4.5	Begrenset prøvning: faglig ekspertise	207
5	Avslutning	209

Utvidet domstolskontroll med forvaltningsvedtak – et spørsmål om ugyldighet? 211

PROFESSOR KARL HARALD SØVIG

1	Innledning	211
2	Kort om juridisk teori	213
3	Nærmere om aktuelle lovbestemmelser	213
3.1	Innledning	213
3.2	Tvisteloven kapittel 36	214
3.3	Hundeloven (LOV-2003-07-04-74)	219

3.4	Helsepersonelloven (LOV-1999-07-02-64)	221
3.5	Vergemålsloven (LOV-2010-03-26-9)	222
3.6	Domstolloven (LOV-1915-08-13-5)	224
3.7	Diskrimineringsombudsloven (LOV-2017-06-16-50)	225
3.8	Universitets- og høyskoleloven (LOV-2005-04-01-15)	226
3.9	Jernbaneloven (LOV-1993-06-11-100)	227
3.10	Stiftelsesloven (LOV-2001-06-15-59)	227
3.11	Patentloven (LOV-1967-12-15-9)	227
3.12	Overprøving av forvaltningssanksjoner	227
	3.12.1 Forvaltningslovens regler	227
	3.12.2 Bestemmelser i særlovgivningen	230
4	Diskusjon	236
Utvidet adgang til domstolskontroll i tvister mellom stat og kommune		240
FORSKER II SIGRID STOKSTAD		
1	Innledning	240
2	Folkerettslige og konstitusjonelle rammer	241
3	Den nye grensen for kommunens søksmålsadgang	243
	3.1 Tidligere rettstilstand	243
	3.2 Lovendringen – innhold og bakgrunn	245
	3.3 Valg av lovteknisk løsning	247
	3.4 Valg av tvisteløsningsorgan	249
4	Særregler om innsigelser	251
	4.1 Innledning	251
	4.2 Prosessuelle regler for prøving av innsigelser	251
	4.3 Hva kan prøves i innsigelsessaker?	252
	4.4 Skjerpet begrunnelsesplikt i innsigelsessaker	254
5	Særregler for å ivareta private parter	255
	5.1 Innledning	255
	5.2 Søksmålsfrist	255
	5.3 Den private partens stilling i saken	255
	5.4 Plikt til å oppfylle vedtak som er kjent ugyldig	256
	5.5 Erstatning for ugyldige vedtak	257
6	Avslutning	258
DEL V		
PRAKTISKE UGYLDIGHETSPØRSMÅL		259
Virkningen av saksbehandlingsfeil på plan- og bygningsrettens område . .		261
FØRSTEAMANUENSIS NIKOLAI WINGE OG DOSENT FREDRIK HOLTH		
1	Innledning	261
2	Plan- og bygningsloven er en prosesslov	263

3	Høyesteretts tolkning og anvendelse av § 41 i plansaker	266
3.1	Ambassade-dommen inntatt i Rt-2009-661	266
3.2	Reinøy-dommen HR-2017-2247-A.	268
3.3	Salamander-saken fra Oslo tingrett, sak 12-002217TVI-OTIR/01	270
4	Er forvaltningsloven § 41 en egnet norm i plansaker?	273
5	Er det behov for en særskilt u/gyldighetsnorm i plan- og bygningsloven?	275
5.1	Innledning	275
5.2	Feil som etter en konkret vurdering kan lede til ugyldighet. . .	276
5.3	Feil som alltid bør føre til ugyldighet?	277
	Handlerommet for skjønn i plan- og byggjesaker	279
	PROFESSOR INGUNN ELISE MYKLEBUST	
1	Innleiing	279
2	Nærare om problemstillinga.	281
3	Planvedtak	282
3.1	Innleiing	282
3.2	Forvaltninga sitt handlerom ved innhaldet i planar og føresegner	283
3.3	Forvaltninga sitt handlerom ved saksutgreiingar og KU-prosess	289
4	Dispensasjon	297
4.1	Innleiing	297
4.2	Forvaltningsskjønn under realitetsavgjerda.	298
4.3	Sakshandsaming og grunngeving.	303
5	Visuelle kvalitetar ved tiltak	304
5.1	Innleiing	304
5.2	Nærare om karakteren på skjønnet	305
5.3	Sakshandsaming og grunngeving.	307
6	Oreigning	308
6.1	Innleiing	308
6.2	Skjønnsvurderingar under realitetsavgjerda	309
6.3	Forvaltninga sitt handlerom i prosessen og grunngeving	312
7	Vegen vidare.	314
	Beviskravet for «uriktige eller ufullstendige opplysninger» ved tilbakekall av statsborgerskap	316
	ADVOKATFULLMEKTIG KARIN MARIA SVÂNÅ	
1	Innledning	316
2	Beviskravet for mangelfulle opplysninger	318
2.1	Utgangspunkt	318
2.2	Unntak: belastende faktum og asymmetriske konsekvenser . .	320

2.3	Nærmere om hvilket beviskrav som gjelder for mangelfulle opplysninger	323
3	Sammenfatning og konklusjon	326
Tilbakekall av statsborgerskap og permanente oppholdstillatelser etter «alminnelige forvaltningsrettslige regler» 328		
ADVOKATFULLMEKTIG ANETTE PLASSEN		
1	Innledning	328
2	Innføring i problemområdet	329
3	I hvilken grad gir «alminnelige forvaltningsrettslige regler» adgang til tilbakekall utenfor tilfellet av eget svik?	331
4	Begrensninger på forvaltningsskjønnet	336
5	Konklusjon.	340
Tilbakekall eller revisjon av akvakulturtillatelse som følge av nye, strengere miljøkrav. 342		
JURIDISK KOORDINATOR CATHINKA HAAGENSEN		
1	Innledning	342
2	Når kan en akvakulturtillatelse endres eller tilbakekalles ut fra hensynet til miljøet?	344
2.1	Innledning	344
2.2	Særlig om det lovfastsatte nødvendighetskriteriet	345
2.3	Særlig om forvaltningens kan-kompetanse	346
2.3.1	Innledning.	346
2.3.2	Proporsjonalitetsprinsippet	347
2.3.3	Særlig om sterk urimelighet og vilkårlig saksbehandling	348
3	Domstolskontroll av forvaltningens vurdering av akvkul. § 9.	348
4	Avslutning	350
Tilbakekall av helsepersonells autorisasjon begrunnet med atferd på fritiden 351		
ADVOKAT MARTHE LINDBERG		
1	Introduksjon.	351
2	Tolkning av vilkårene for tilbakekall	353
2.1	Kort om reaksjonene som griper inn i tildelt autorisasjon.	353
2.2	Overordnet om vilkårene for tilbakekall.	354
2.3	Nærmere om grunnvilkåret	355
2.4	Nærmere om tapsgrunnen	356
2.5	Nærmere om «kan»-skjønnet	358
3	Vurdering av praksis fra Helsepersonellnemnda	359
3.1	Gjennomgang av praksis.	359
3.2	Vurdering av praksis.	362
4	Sammenfatning og avslutning.	364

Tilbakekall av helsepersonells autorisasjon begrunnet med seksuelt forhold til pasient.	366
ADVOKATFULLMEKTIG ISELIN NÆS	
1 Innledning	366
2 Tilbakekall av autorisasjon som helsepersonell.	367
2.1 Rettslig grunnlag for tilbakekall grunnet seksuelle forhold . . .	367
2.2 Momenter i vurderingen av om det seksuelle forholdet gjør helsepersonellet uegnet	369
2.3 Momenter i vurderingen av om uegnetheten skal medføre tilbakekall.	373
2.4 Utøvelsen av «kan»-skjønn	374
3 Oppsummering og refleksjoner.	376
Presentasjon av forfatterne.	378
Program «Ugyldighet og nullitet i forvaltningsretten»	383
Kilderegister.	385
Litteratur.	385
Lovgivning og forskrifter.	396
Register over lovarbeider og andre forberedelsesdokumenter til stortingsvedtak.	401
Register over domstolsavgjørelser	406
Stikkordregister	417